

РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
Биро за развој на образованието
СКОПЈЕ

Примено:	18.05.2012		
Орг. единица	Број	Прилог	Вредност
07	1820/1		

Архивирање: отоб
Ректорство: Тробино
18.05.12 [Signature]



Врз основа на член 55 став 1 од Законот за организација и работа на органите на државната права ("Службен весник на Република Македонија" бр. 58/00, 44/02, 82/08, 167/10 и 51/11) и член 30 од Законот за основно образование ("Службен весник на Република Македонија бр.103/08, 33/10, 116/10, 156/10, 18/11 и 55/11), министерот за образование и наука ја утврди Наставната програма по **македонски јазик** за V одделение на деветгодишното образование за учениците со мултихендикеп.

АРХИВСКИ ПРИМЕРОК



У ОДДЕЛЕНИЕ

ДЕВЕТГОДИШНО
ОСНОВНО ОБРАЗОВАНИЕ

АДАПТИРАНА НА СТАВНА
ПРОГРАМА ЗА УЧЕНИЦИТЕ СО
МУЛТИХЕНДИКЕП

МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК

Скопје, 2012



МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
БИРО ЗА РАЗВОЈ НА ОБРАЗОВАНИЕТО

1. ВОВЕД

Наставата по предметот македонски јазик на учениците им овозможува да развиваат интерес за запознавање и применување на македонскиот јазик, како основно средство за комуникација, за учење, за уметничко изразување, како и за запознавање на јазикот како најкарактеристичен белег на националниот идентитет. Преку наставата по македонски јазик се развиваат способностите за слушање, читање, пишување, усно и писмено изразување, сфаќање, доживување и толкување на литературните и други текстови.

Овој наставен предмет создава основа за стекнување знаења и од други наставни предмети затоа што преку практиката на воспитно-образовната работа по овој предмет се оперира со интегрално поврзаните процеси: мислење-говор-читање со разбирање. Со примена на интегрално поврзаните процеси во наставата по предметот македонски јазик учениците стекнуваат способности да ги користат содржините од останатите наставни предмети кои ги изучуваат.

Учениците преку оваа настава ќе се запознаат со структурата и системот на македонскиот стандарден јазик, и на сите нивоа ќе ја усвојуваат и ќе ја применуваат стандарднојазичната норма (фонетско-фонолошка, морфолошка, синтаксичка, лексичка, правописна и ортоепска).

Според наставниот план за македонски јазик во V одделение се планирани по 5 часа неделно, односно 180 наставни часа годишно.

Наставниот предмет македонски јазик во наставниот план има статус на задолжителен наставен предмет.

2. ЦЕЛИ ЗА РАЗВОЈНИОТ ПЕРИОД ОД IV ДО VI ОДДЕЛЕНИЕ

Ученикот/ученичката:

- да развива социјален и личен идентитет преку анализа на книжевни текстови;
- да се оспособува за усно и писмено изразување;
- да го збогатува речникот;
- да усвојува поими, содржини и правила од граматиката, правоорот и правописот на македонскиот литературен јазик;
- да ја запознава функцијата на зборовите и нивната примена во усното и писменото комуницирање;
- да се оспособува да чита со разбирање текстови со различна содржина, сложеност и од различни извори;
- да чита и анализира текстови од уметничка и народна литература соодветна на возраста;
- да анализира книжевно дело соодветно на возраста применувајќи ги основните теоретски поими (строфа, стих, рима, лик, дејство);
- да се поттикнува да користи книги и друг вид литература од библиотеците и од други извори;
- да развива свест за значењето на мирот, толеранцијата и соработката меѓу луѓето од различни култури.



3. ЦЕЛИ НА НАСТАВАТА ВО V ОДДЕЛЕНИЕ

Ученикот/ученичката:

- ❖ да чита со разбирање различни текстови;
- ❖ да користи правилен ред на зборовите во реченицата;
- ❖ да користи именки, придавки, главни броеви и глаголи во усното и писменото изразување во даден реченичен контекст;
- ❖ да користи елементарни граматички и правописни норми при читањето и пишувањето;
- ❖ да се оспособи да раскажува усно и писмено на стандарден јазик;
- ❖ да користи различни форми на писмено или сликовно изразување (текст за: честитка, покана и сл.);
- ❖ да составува прашања по дадени одговори;
- ❖ да учествува во разговор во кој искажува доживувања, чувства и факти;
- ❖ да го збогатува речникот;
- ❖ да се оспособи да следи информација од различни медиуми и да пренесува кратки информации од нив;
- ❖ да се оспособи да применува ИКТ во функција на наставниот предмет.



4. КОНКРЕТНИ ЦЕЛИ

ПРОГРАМСКО ПОДРАЧЈЕ: Јазик			
Цели	Содржини	Поими	Активности и методи
<p>Ученикот/ученичката:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ да се поттикнува да усвои поим за самогласки и согласки и да ги разликува; ▶ да се оспособи да го дели зборот на слогови; ▶ да се поттикнува правилно да го применува родот кај именките во усниот и писмениот говор; ▶ да се оспособува да го разликува и правилно да го применува бројот кај именките во усниот и писмениот говор; ▶ да се поттикнува да го усвои поимот за описни придавки и правилно да ги применува во усниот и писмениот говор; ▶ да се поттикнува да го усвои поимот за замена како збор кој заменува лице; 	<p>Поим за самогласки и согласки</p> <p>Поделба на зборот на слогови (според правилата во македонскиот јазик)</p> <p>Род кај именките</p> <p>Број кај именките</p> <p>Придавки: описни</p> <p>Заменки-лични заменки</p>	<p>Самогласки</p> <p>Согласки</p> <p>Слог</p> <p>Род кај именките</p>	<ul style="list-style-type: none"> ○ Вежба: На учениците им се делат картици со азбуката при што согласките се на црвени картици, а самогласките на сини (може да се земат кои било две бои по избор). Потоа се групираат во две групи и доколку развојното ниво на учениците дозволува се поттикнуваат да ги запомнат самогласките. ○ Вежба: Учениците добиваат листа со повеќе согласки и само една самогласка. Нивна задача е да ја препознаат и означат самогласката со сино, а согласките со црвена боја. ○ Вежби за определување на бројот на слоговите во зборот и за составување зборови со дадени слогови-Учениците добиваат листа на зборови (може и да се запишат на табла) со различен број слогови. Нивна задача да секој збор да определат бројот на слоговите на почеток заедно со помош на наставникот преку тактирање, а потоа доколку е во можност ученикот да вежба самостојно. ○ Вежби за утврдување и правилна примена на родот кај именките (со помош на кукли, игра на улоги и сл.). ○ Наставникот им дава на учениците листа на зборови (именки) на картици и впишани заменки тој, таа и тоа (игра на улоги). Учениците со помош на наставникот ќе ги одделуваат во три колони картиците со именките. Заради олеснување може да се користат три различни бои кои ќе ги означуваат родовите на именките. ○ Вежби за утврдување и правилна примена на бројот кај именките-Учениците добиваат задача да именуваат сè што гледаат во училиницата. Напишаните именки или приложените слики треба да ги сместат во колони во кои



<p>► да се оспособува да употребува глаголи во реченицата;</p> <p>► да да се поттикнува да усвојува поим за приближна бројност и да ја употребува во усниот и писмениот говор;</p> <p>► да се поттикнува да ги усвојува правописните правила за пишување на сопствените имиња;</p> <p>► да се поттикнува да ги усвојува правописните правила за употреба на интерпункциските знаци.</p>	<p>Глаголи</p> <p>Броеви за искажување приближна бројност</p> <p>Пишување голема буква на сопственото име</p> <p>Пишување на точка и прашалник</p>	<p>Број кај именките</p> <p>Придавки: описни</p> <p>Заменки Лични заменки</p> <p>Глаголи</p> <p>Броеви (приближна бројност)</p> <p>Употреба на голема буква</p> <p>Употреба на точка и прашалник</p>	<p>определуваат дали именуваниот предмет е во една или множина, при што одредуваат дали предметот е само еден или го има во повеќе примероци. На крајот наставникот го повикува секој ученик да ги каже запишаните именки или именките од сликите и да ги подреди на табла во табела во колона за една или множина.</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Вежби за употреба на описните придавки во реченицата преку прашања (Какво е? Каква е? Каков е?) ○ Вежби за разликување на личните заменки од другите зборови преку прашањето „Кој?“ доколку кај детето постојат развојни способности. ○ Вежби за употреба на глаголите: постување прашања и посочување на слики со користење на прашањето „Што прави?“ и/или доколку ученикот има проблем со говорот ќе се постават прашања од типот: „Кој трча?“ -за да му се даде можност на детето да одговори со покажување. ○ Вежби за разликување на броевите: многу и малку. ○ Вежба: Учениците добиваат задача да го избројат или да го кажат точниот број на столчиња во училицата и приближниот број прозорци. ○ Вежби за правилна примена на правописните правила за пишување на сопствените имиња. ○ Вежби за употреба на точката на крајот на реченицата со постојано напоменување и потсетување на учениците во текот на пишувањето. ○ Ставање точки на крајот на речениците кои наставникот ги подготвил на наставни ливчиња, а притоа не ставил точки на крајот на речениците. ○ Поставување прашања и ставање на знакот за прашалник на крајот на реченицата. ○ Потенцирање на прашалните зборови „Дали?“, „Како?“, „Што?“, „Кој?“ итн. и нивно поврзување со употребата на прашалникот.
---	--	--	--

ПРОГРАМСКО ПОДРАЧЈЕ: Читање детска литература

Цели	Содржини	Поими	Активности и методи
<p>Ученикот/ученичката:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ да се поттикнува да чита изразно детски текстови; ▶ да се оспособува да чита текст по улоги; ▶ да се оспособува да да врши едноставна анализа на текст; ▶ да се оспособува да го определува местото и времето на настанот; ▶ да се поттикнува да опишува лик со неговите надворешни особини; ▶ да се оспособува да одговара и да поставува прашања во врска со прочитаниот текст. 	<p>Читање со почитавање на изразните вредности (дикција, интонација, темпо, ритам, пауза)</p> <p>Читање по улоги</p> <p>Анализа по план на текстот со локализација на место и време на настанот</p> <p>Анализа на ликови</p> <p>Поставување и одговарање на прашања</p>	<p>Изразно читање</p> <p>Драмско читање</p> <p>Анализа на текст</p> <p>Композициска анализа (по план на текстот)</p> <p>Лик</p> <p>Поставување и одговарање на прашања</p>	<ul style="list-style-type: none"> ○ Вежби за изразно читање со анализа и толкување на значењето на зборовите, карактеристики на изразното читање: правilen, јасен и чист изговор и силната на гласот. ○ Вежби за драмско читање на улогите: Наставникот симулира читање текст со и без примена на правилата за изразно читање, а учениците кажуваат што слушаат при читањето на наставникот со цел да ги издвојат разликите. ○ Вежби за анализа на текстот (по конкретни прашања). ○ Вежби за композициска анализа (по план на текстот). ○ Вежби за локализирање на местото и времето на настанот. ○ Вежби за анализа на ликовите (надворешен опис): Наставникот избира пригоден текст и го дели на повеќе целини. За секоја целина подготвува по две прашања со слика на кои учениците одговараат. (Наставникот внимава при формулацијата на прашањата да ја почитува хронологијата на фабулата.) <p>Одговорите на учениците претставуваат насока за анализа на текстот.</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Поставување прашања и одговори за читаните текстови надвор од предвидените наставни содржини. ○ Разговор за прочитаниот текст за ликовите и настаните во текстот. ○ Вежби за локализација на настаните по време и простор.

ПРОГРАМСКО ПОДРАЧЈЕ: Изражување и творење

Цели	Содржини	Поими	Активности и методи
<p>Ученикот/ученичката:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ да се поттикнува да составува прашања по дадени одговори; ▶ да се оспособува да прераскажува текстови по даден план; ▶ да се оспособува да раскажува за сопствените доживувања; ▶ да се оспособува да опишува предмети и настани; ▶ да известува за актуелни настани и доживувања; ▶ да препишува кратки текстови или делови од текстови; ▶ да прераскажува обработен текст со менување на крајот од текстот-раскажување по даден почеток; ▶ да се оспособува да одговара писмено на прашања од обработен текст. 	<p>1. Усно изразување Прераскажување со хронологија на настанот (по даден сликовен план) Раскажување на доживувања и/при посета (според план) Опишување (по даден план) Известување за настани и доживувања</p> <p>2. Писмено изразување Препишување кратки текстови (делови) Писмено одговарање на прашања од обработен текст Раскажување на доживеан настан</p>	<p>Прераскажување Раскажување Опишување Известување Препишување</p>	<ul style="list-style-type: none"> ○ Прераскажување на обработени текстови. ○ Раскажување на доживувања при посета на установа (по даден план). ○ Опишување на театарски костими, сцена од гледана претстава. ○ Ликови (по даден план). ○ Известување по хронолошки даден план преку визуелно претставување на хронологијата преку картици на кои се запишани настаните, преку перли итн. ○ Препишување или појаснување на кратки текстови или делови од текстови на кирилица. ○ Писмено одговарање на прашања од обработен текст. ○ Раскажување на доживеан настан преку поставување конкретни прашања. ○ Опишување (по даден план): од театарски костими, сцена од гледана претстава, ТВ емисии, од ликови. ○ Известување за настани и доживувања од екскурзии, посета на институции, производни организации и др. <p>Сето ова треба да е проследено со слики и помош од наставникот.</p>



ПРОГРАМСКО ПОДРАЧЈЕ: Медиумска култура

Цели	Содржини	Поими	Активности и методи
<p>Ученикот/ученичката:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ да се поттикнува да слуша детски радио емисии; ▶ да се поттикнува да следи различни видови ТВ-емисии; ▶ да се оспособува правилно да води телефонски разговор во јавна говорница; ▶ да се оспособува самостојно да користи информации од детскиот и дневниот печат; ▶ да се оспособува за правилно користење на енциклопедиите како извори за стекнување знаења. 	<p>Радио емисии Детски музички емисии Народни приказни Детски квизови Филм: долгометражен, цртан, игран Театарска претстава Сцена Глумци Куклена претстава (кукли) Енциклопедии Детски и дневен печат</p>	<p>Радио емисии Детски музички емисии ТВ-емисии: образовни, научно-популарни Народни приказни Детски квизови Филм: долгометражен, цртан, игран Театар Театарска претстава Сцена Глумци Куклена претстава Телефон Јавна говорница Енциклопедии Детски печат</p>	<ul style="list-style-type: none"> ○ Слушање емисии на радио (радиоигри, детска радиодрама). ○ Следење ТВ-емисии и нивно разликување. ○ Вежби за користење информации од детскиот и дневниот печат. ○ Користење на забавните рубрики во детските списанија. ○ Користење на енциклопедиите како извори за стекнување знаења.

5. ДИДАКТИЧКИ ПРЕПОРАКИ

Наставната програма по предметот македонски јазик овозможува интегрирано планирање со наставата по предметите: основи на природните науки, основи на општествените науки, математика, ликовно образование, музичко образование и физичко и здравствено образование. Во интегрираното планирање на предметното подрачје Јазик можат да се вклучат содржини од основи на општествените науки (кога ученикот се запознава со видовите зборови во усно и писмено изразување именувајќи ги поимите од овој наставен предмет); математика (при сфаќање на односот меѓу предметите и зборовите, со приближната и точната бројност на броевите како видови зборови); со ликовно образование (со претставување преку цртежи на настани и ликови од работени дела, книжевни текстови) со музичко образование (преку содржините кои се поврзани со самогласките и согласките, со ритмиката на поетските дела), со физичко и здравствено образование (се прават вежби за правилно дишење при изговор на конкретни самогласки и согласки или при симулација на определени надворешни описи на ликови од книжевни дела). Во севкупното планирање на содржините на наставниот предмет македонски јазик треба да се вклучуваат и планирања кои се поврзани со вреднување на постигањата на учениците за време на реализацијата на наставната програма и на крај од определени образовни периоди. Тоа подразбира дека вреднувањето треба да е дел и од дневните, тематските и од глобалните планирања на наставниот процес.

Планирањето на наставата по македонски јазик треба да биде во координација со програмата за овој предмет и да ги опфаќа програмските содржини на сите образовно-воспитни подрачја (Јазик, Читање, дегска литература, Изразување и творење и Медиумска култура). При одредувањето на бројот на часовите за предметните подрачја треба да се имаат предвид и специфичностите на условите за изведување на оваа настава во училиштето каде што работи наставникот. Во планирањето на наставната програма треба да се води сметка за различното тежинско ниво на програмските содржини во рамките на програмата што се извлекува од поставеноста на целите што треба да е основа на планирањето на наставниот процес. Во планирањето, исто така, како појдовна основа треба да е и поставеноста на наставната содржина, потребниот временски рок за реализација на истата, како и нивото на постигања на поставените цели. Сепак, се препорачува да нема впечатливо големи временски отстапки за содржинската реализација. Препораки за користење на годишниот фонд на часови- 180 часа годишно, 5 часа неделно. Во дадениот предлог треба да се нагласи дека наставникот треба да ги поврзува содржините од предвидените подрачја (на пр. содржините од подрачјето Јазик може да се поврзат со содржини од подрачјата Литература, Изразување и творење и Медиумска култура).



Наставни средства:

- ❖ учебник избран на ниво на училиштето за соодветниот предмет, одобрен од страна на министерот;
- ❖ читанка;
- ❖ енциклопедии, речници и сл.;
- ❖ Интернет, образовни софтвери;
- ❖ списанија;
- ❖ аудио-визуелни средства и други средства, ЦД и др.;
- ❖ други извори на учење во непосредната околина: споменици на културата, музеи, домови на културата, библиотеки, кина, театри, национални паркови итн.

6. ОЦЕНУВАЊЕ НА ПОСТИГАЊАТА НА УЧЕНИЦИТЕ

ДИЈАГНОСТИЧКО ПРОВЕРУВАЊЕ И ОЦЕНУВАЊЕ

На почетокот на учебната година наставникот врши дијагностичко проверување на предзнаењата на учениците со цел да ја спознае состојбата таква каква што е, во функција на квалитетното планирање и реализирање на идните активности. Дијагностичкото проверување наставникот може да го реализира со примена на повеќе инструменти како што се: дијагностички тестови, со усни прашања подготвени од наставникот, со усни прашања подготвени од учениците, со пишување кратки состави.

Добиените одговори се слика на ученичките предзнаења во најширока смисла на зборот и претставуваат основа за планирањата за реализацијата на наставната програма и процесот на оценување во текот на наставната година.



ФОРМАТИВНО ОЦЕНУВАЊЕ

Во текот на наставата по македонски јазик во четврто одделение се препорачува формативно следење кое ќе овозможи формирање на објективни описи како повратна информација за постигањата на учениците во одреден временски период. Формативното следење на постигањата на учениците наставникот може да го реализира со користење на соодветни методи и постапки:

- разговори наставник/ученик;
- усни презентации;
- писмени вежби;
- тестови;
- домашни работи;
- портфолио-собирање на показатели (детски кзработки, творби, искази и сл.) за секој ученик посебно.

- ➔ Портфолиото треба, во текот на целата година да им е достапно на родителите за да можат да придонесат во квалитетната реализација на наставата по македонски јазик
- ➔ Портфолиото на ученикот со прочистени и селектирани податоци продолжува во наредното, повисоко одделение.

Добиените резултати од следењето на постигањата на учениците овозможуваат креирање на планирани усни и пишани повратни информации кои во форма на креирани описи се наменети за учениците, за родителите и за самите наставници. На крајот од секое тримесечје, врз основа на сознанијата од формативното оценување, се реализира микросумативно оценување од чиешто резултати се оформуваат тримесечните описни вреднувања за постигањата на учениците.

СУМАТИВНО ОЦЕНУВАЊЕ

Врз основа на целокупните податоци добиени од следењето, проверката на постигањата на учениците во текот на реализацијата наставната програма наставникот ја констатира (опишува) развојната состојба на секој ученик поединечно, во рамките на секое програмско подрачје.

Од формираниите сумативните описни оценки формулирани за секој ученик посебно раководејќи се од поставените нивоа на постигања во тек одредени временски периоди наставникот на крај од учебната година внесува соодветни нумерички оценки.

7. ПРОСТОРНИ УСЛОВИ ЗА РЕАЛИЗАЦИЈА НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

Програмата во однос на просторните услови за реализацијата се темели на нормативот за простор и за наставните средства донесен од страна на министерот за образование и наука.

8. НОРМАТИВ ЗА НАСТАВЕН КАДАР

Наставага по македонски јазик во петто одделение може да ја изведува лице кое завршило:

- Филозофски факултет - Институт за дефектологија, дипломиран дефектолог;
- дефектолошки факултет согласно Законот за основно образование.

Изготвил: работна група,

координатор Марија Симонова, советник во Бирото за развој на образованието - Скопје

Одобрил: м-р Митко Чешларов, раководител на Сектор во Бирото за развој на образованието - Скопје



(Handwritten signature in blue ink)

9. ПОТПИС И ДАТУМ НА ДОНЕСУВАЊЕ НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

Наставната програма по македонски јазик за петто одделение на деветгодишното основно образование за учениците со мултихендикеп, на предлог на Бирото за развој на образованието, ја утврди

на ден 10.05.2012

Скопје



РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
Бр. 11-2482/2
15.05
СКОПЈЕ 2012 год.

